

Ikääntyneiden palveluiden järjestämissuunnitelma 2018 - 2021

Sisällys

1	Tiivistelmä.....	2
2	Suunnitelman taustaa	3
3	Ikääntyneiden palveluiden järjestämissuunnitelman toteutumisen arviointi ajalta 1.12.2014 – 31.12.2017.....	5
4.	Valtakunnalliset ja Lapin alueelliset linjaukset	10
5.	Muonio ikääntyvän ihmisen asuinpaikkana	12
6	Ikääntyneiden hyvinvointia ja osallisuutta tukevien palveluiden nykytila ja kehittämistarpeet .	14
7	Ikääntyneiden sosiaali- ja terveyspalveluiden nykytila ja kehittämistarpeet	15
7.1	Ennaltaehkäisevät ja kotona asumista tukevat palvelut	16
7.1.1	Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelman laatiminen.....	16
7.1.2	Terveydenhuollon avopalvelut	17
7.1.3	Tukipalvelut	17
7.1.4	Omaishoito	18
7.1.5	Toiminnanohjaus	18
7.1.6	Muistisairaahan hoitopolku	19
7.1.7	Kotipalvelu	19
7.1.8.	Kotisairaanhoido	19
7.2	Ikääntyneiden ympärivuorokautiset sosiaali- ja terveyspalvelut	19
7.2.1	Tehostettu palveluasuminen	19
7.2.2	Terveyskeskuksen vuodeosasto	20
7.3	Vanhuspalveluiden henkilöstö	22
8	Kunnan vanhuspalveluiden tavoitteet vuosille 2018 - 2022	22
	Liitteet	26
	Lähteet	26

1 Tiivistelmä

Vanhuspalvelulain velvoittama ikääntyneiden palvelusuunnitelma vahvistettiin vuosille 2014 - 2017 Muonion kunnanvaltuustossa lokakuussa 2014. Tämä uusi suunnitelma on voimassa vuosina 2018 - 2021. Sote - palveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnalta maakunnan hoidettavaksi vuoden 2020 alusta. Osana sote-uudistukseen valmistautumista Muonion terveyspalvelut siirtyivät lokakuun 2017 alusta Lapin sairaanhoitopiirille ja kunnanhallitus päätti, että myös sosiaalitoimen siirtyminen sairaanhoitopiirille selvitetään. Ikääntyvien palveluiden järjestämissuunnitelmassa 2018 - 2021 lähtökohtana on, että ikääntyvät saavat tarpeensa mukaiset palvelut palveluiden järjestäjästä riippumatta.

Suunnitelmassa 2014 - 2017 päätavoitteena oli vanhuksille sopivien vuokra-asuntojen rakentaminen, palvelurakenteen muuttaminen kohti kotiin annettavia palveluita ja toimintakykyä ja kuntoutumista edistävän työtavan jatkuva kehittäminen arkityössä. Tavoitteet saavutettiin osittain. Uusi tehostetun asumispalvelun yksikkö Ojusniitty valmistui kesällä 2015 korvaamaan laitospäivähoivaosaston. Suunnitelmakaudella vanhustenpalveluissa lähihoitajien määrää lisättiin viidellä henkilöllä, vanhuspäivähoivayksiköihin määriteltiin vastuuhenkilöt ja toiminnanohjaaja aloitti kotona asuvien toimintakykyä tukevat ryhmät. Palvelurakenne on muuttunut kohti kotiin annettavia palveluita. Toimintakykyä ja kuntoutumista edistävän työtavan kehittäminen on osaltaan onnistunut, mutta vielä on paljon kehitettävää. Sosiaalitoimi laati vuonna 2016 selvityksen ikääntyvien vuokra-asuntojen tarpeesta, mutta vuokra-asuntoja ei ole rakennettu.

Suunnitelmakaudella 2018 - 2021 päätavoitteena on edelleen vanhuksille sopivien vuokra-asuntojen ja palveluasuntojen rakentaminen. Ikääntyvien ympärivuorokautisia palveluita ja kotiin annettavia palveluita tulee kehittää integroimalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toimivaksi kokonaisuudeksi. Kunnassa työskentelevän sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kokonaismäärä Muoniossa on nykyiseen tarpeeseen nähden riittävä, mutta henkilöstöresurssit on painotettu ympärivuorokautiseen hoitoon. Vanhuspalveluiden palvelurakennemuutos on erityisen vaativaa kunnassa, jossa sosiaali- ja terveystoimi ovat erillisissä organisaatioissa. Vuodesta 2020 alkaen yhteistyön odotetaan tiivistyvän, mikäli sote-uudistus toteutuu ja sosiaali- ja terveyspalvelut toimivat yhteisissä tiloissa hyvinvointikeskuksessa.

2 Suunnitelman taustaa

Suomalainen yhteiskunta ikääntyy siten, että työikäisten ja lasten määrä vähenee samalla kun ikääntyneen väestön määrä kasvaa. Ennusteiden mukaan iäkkäiden määrä erityisesti vanhimmissa ikäryhmissä kasvaa voimakkaimmin. Väestön ikärakenteen muutoksesta seuraa, että yhteiskunnan on mukauduttava laajasti entistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin. Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja palvelujen turvaaminen edellyttää kunnilta ja alueilta tietoista ikääntymispolitiikkaa ja sitoutumista päätöksenteon kaikilla tasoilla.

Ikääntyneen väestön määrän kasvaessa heidän merkityksensä yhteiskunnassa kasvaa. Monet eläkeläiset ovat keskeinen voimavara vapaaehtoistoiminnassa tai he käyttävät edelleen ammatillista ja muuta osaamistaan työelämässä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, esteettömät asuin- ja elinympäristöt, lähipalvelut ja toimivat liikenneratkaisut helpottavat ihmisten kotona asumista ja vähentävät tai siirtävät hoiva- ja hoitopalvelujen tarvetta. Tätä kautta myös hoiva- ja hoitopalvelujen kustannusten kasvua voidaan hillitä.

Iäkkäät tarvitsevat yksilöllisiä, huolelliseen palvelutarpeen arviointiin perustuvia palveluja oikea-aikaisesti. Keskeisiä iäkkäiden palveluja ovat terveyspalvelujen lisäksi kotihoito, omaishoito ja muut kotona asumista tukevat palvelut sekä palveluasuminen ja ympärivuorokautinen hoito tehostetussa palveluasumisessa. Toimiva palvelukokonaisuus on tärkeä niille iäkkäille, jotka tarvitsevat paljon erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja (Kuntaliitto 2017).

Palveluiden painottaminen kotiin annettaviin palveluihin on yleisesti vanhusten oman toiveen mukaista, se vastaa lainsäädäntöä ja valtakunnallisia laatusuosituksia ja on ympärivuorokautista laitostai asumispalvelua edullisempi tapa järjestää palvelut. Kunnan omien palveluiden puutteellisuus voi lisätä vanhusten ja heidän omaistensa halukkuutta hakea laitostai asumispalvelupaikkaa kunnan ulkopuolelta, jolloin kaikki tai osa kustannuksista jää Muonion kunnan kustannukseksi.

Vanhuspalvelulain 5 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja se on tarkistettava valtuustokausittain.

Suunnitelmassa on:

- 1) arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä;
- 2) määriteltävä tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä ikääntyneelle väestölle tarjottavien palvelujen määrän ja laadun kehittämiseksi;
- 3) määriteltävä toimenpiteet, joilla kunta vastaa 2 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumisesta, sekä arvioitava voimavarat, jotka kunnassa tarvitaan toimenpiteiden toteuttamiseksi;
- 4) määriteltävä kunnan eri toimialojen vastuut 3 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamisessa; sekä
- 5) määriteltävä, miten kunta toteuttaa yhteistyötä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa.

Kunnan on otettava suunnitelma huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kuntalain (365/1995) 65 §:ssä tarkoitettua talousarviota ja -suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua raporttia ja hyvinvointikertomusta.

Suunnitelman 2018 - 2021 on valmistellut palvelukeskus Marjapaikan vastuuhenkilö Kati Korva ja työhön on osallistunut työryhmä, johon kuuluivat:

- Keskushallinto: elinkeinokoordinaattori Päivi Lapiolahti, varalla taloussihteeri Merja Hietala
- Vanhusneuvosto: puheenjohtaja Yrjö Perkkiö, varalla jäsen Anneli Kuortti
- Tekninen: tekninen johtaja Jussi-Pekka Tammilehto, varalla rakennusmestari Juha Vainio
- Sivistystoimi: liikunnanohjaaja Pihla Jaakkola, varalla lastentarhanopettaja Leea Taulavuori
- Terveystoimi: kotisairaanhoidaja/muistihoidaja Tiina Pieskä ja sairaanhoidaja Helena Suoma, ylilääkäri Miia Palo, johtava hoitaja Sinikka Yliniemi

- Sosiaalitoimi: sosiaalihoitaja Päivi Salminen, sosiaalityöntekijä Riikka Korhola, vanhustyönohjaaja Pirkko Kuru, Ojusniityn vastaava Kati Sirkka, kotipalvelun tiimivastaava Tarja Vuorinen, toiminnanohjaaja Sini Westerling. Työryhmä tulee arvioimaan suunnitelman toteutumisen talousarviovuosittain. Arviointi toimitetaan valtuustolle tiedoksi vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä.

3 Ikääntyneiden palveluiden järjestämissuunnitelman toteutumisen arviointi ajalta 1.12.2014 – 31.12.2017

Edellinen suunnitelma laadittiin valtuustokaudelle 2014 - 2017. Kunnanvaltuusto hyväksyi suunnitelman 13.10.2014. Suunnitelma astui voimaan 1.12.2014. Hyväksyessään suunnitelman valtuusto päätti painottaa seuraavia kohtia:

- palvelurakenteen muuttaminen kohti kotiin annettavia palveluita ja osana rakennemuutosta tehostetun asumispalveluyksikön Ojusniityn valmistuminen
- vanhuksille sopivien vuokra-asuntojen lisääminen
- toimintakykyä ja kuntoutumista edistävän työtavan jatkuva kehittäminen arkipäivän työssä.

Sosiaalilautakunta päätti, että suunnitelmassa esitetyt tavoitteet ovat pohjana talous- ja toimintasuunnitelman laadinnassa ja niiden toteutuksesta arvioidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä.

Ikääntyneiden palveluiden järjestämissuunnitelma 2014 – 2017 oli ensimmäinen vanhuspalveluihin Muoniossa laadittu valtuuston hyväksymä suunnitelma. Suunnitelma oli pitkälti sosiaalitoimen laatima, ja sen toteutumisesta seurattiin puolivuositteittäin. Vanhuspalveluiden järjestämisessä on tapahtunut kehitystä monilla osa-alueilla, mutta kehittämistarpeita on edelleen. Suunnitelman päälinjaus oli saada hyviä asuntoja ikäihmisten käyttöön Muonion keskustan alueella. Siinä ei suunnitelmakaudella onnistuttu. Muonion palvelut olivat laitoshoitoon painottuneet, mutta uuden tehostetun asumispalveluyksikön Ojusniityn valmistuminen kesällä 2015 ja kotiin annettavien palveluiden resurssien lisääminen muuttivat painopistettä. Ojusniityssä on kaksitoista tehostetun asumispalvelun paikkaa ja Marjapaikassa viisitoista. Suunnitelmakaudella sosiaalitoimen vanhuspalveluissa lähihoitajien määrää lisättiin viidellä henkilöllä, vanhuspalveluyksiköihin määriteltiin vastuuhenkilöt ja toiminnanohjaaja aloitti kotona asuvien toimintakykyä tukevat ryhmät.

Vanhustyö on jatkuvassa muutoksessa ja valtakunnallinen Sote-integraatio toteutuu vuonna 2020. Osana sote-uudistukseen valmistautumista Muonion terveystalot siirtyivät lokakuun 2017 alusta Lapin sairaanhoitopiirille. Kunnanhallitus päätti, että myös sosiaalitoimen siirtyminen sairaanhoitopiirille selvitetään keväällä 2018, jolloin päädyttiin siihen, että sosiaalitoimi ei siirtynyt sairaanhoitopiirille.

Muonion kunnan suunnitelma ikääntyneiden palveluiden järjestämiseksi vuosille 2014 – 2017 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 13.10.2014, 34 §.

Suunnitelmassa tavoitteeksi asetettiin riittävien vuokra-asuntojen saaminen ikääntyneiden käyttöön kuntakeskuksessa. Kunnan hallintosäännön mukaan asuntoviranomaisena toimii kunnanhallitus.

Asuntoja ikääntyville -työryhmän selvitys käsiteltiin kunnanhallituksessa 17.10.2016. Selvityksessä määritellään ikääntyvien asumiseen liittyvää valtakunnallista ohjausta, selkiytetään asumiseen liittyviä käsitteitä, kuvataan asuntojen tarveperustaa ja asuntojen hankintavaihtoehtoja. Selvitystyön perusteella työryhmä päätyi esittämään seuraavaa:

1. Kunta on aktiivinen ja aloitteellinen kunnassa olevan nykyisen asuntokannan kunnossapidossa ja perusparantamisessa myös niiden asuntojen osalta, jotka eivät ole kunnan omistuksessa. Kunta tarjoaa tarvittaessa asiantuntija-apua ja neuvontaa kiinteistöjen omistajille.
2. Lyhyen tähtäimen suunnitelmana kunta hankintalain mukaisen menettelyn avulla solmii sopimuksen yksityisen toimijan kanssa 4 - 6:sta ikääntyvälle sopivasta asunnosta, jotka täyttävät ikääntyvien asumiselle soveltuvat ehdot.
3. Pidemmän tähtäimen suunnitelmana kunta ryhtyy selvittämään uudistuotantoa yksityisen rakennuttajan kanssa tai omana tuotantona.

Työryhmän selvityksessä todetaan, että asuntojen tarve kasvaa väestön ikääntyessä, ja vuodesta 2025 alkaen tulisi olla käytössä 20 - 25 asuntoa enemmän kuin vuonna 2016. Suurin osa asunnoista tulisi olla tupa-keittiön ja makuuhuoneen asuntoja, ja muutamat asunnot olisivat kahden makuuhuoneen asuntoja. Asuntojen määrä on arvio ja se voi liikkua molempiin suuntiin. Uusien asuntojen määrää arvio perustuu oletukseen, että Oma Tupa ry:n asunnot pysyvät asumiskäytössä. Mikäli Oma Tuvan asunnot poistuvat käytöstä, tulee kunnassa löytää ratkaisu, miten poistuva asuntokapasiteetti korvataan. (Asuntoja ikääntyville selvitys 2016).

Asuntoja ikääntyville – työryhmän koko selvitys on luettavissa osoitteessa <https://www.muonio.fi/media/sosiaali/lomakkeet/asuntoja-ikaantyyville- loppuraportti.pdf>

Ikääntyneille sopivia vuokra-asuntoja ei ole rakennettu. Alustavia suunnitelmia ja neuvotteluita asiassa on käyty, mutta asia ei ole edennyt käytännön toteutukseen.

Yhdistykset, järjestöt ja seurakunta sekä erilaiset muut vapaaehtoistoimijat järjestävät monenlaista toimintaa ikäihmisten hyväksi ja heidän panoksensa on merkittävä. Kirjastossa on lainauspalvelu kotona asuville ikäihmisille. Kirjasto tekee lainauspalvelussa yhteistyötä työpajan kanssa. Kirjastoauto kulkee eri kylillä ympäri kuntaa. Kansalaisopisto on joutunut vähentämään ryhmiä kylillä tilojen ja opettajien puutteen vuoksi.

Vanhusneuvosto kokoontui säännöllisesti toimintakauden ja on antanut lausuntoja ikääntyvien palveluita koskeviin päätöksiin. Vanhusneuvosto on arvioinut tämän suunnitelman toteutumista ja sillä on edustus suunnitelmatyöryhmässä.

Sosiaalitoimi on palkannut toiminnanohjaajan vuonna 2016. Toiminnanohjaajalla on viikoittaista ennaltaehkäisevää ryhmätoimintaa kolmella kylällä; Muoniossa, Kerässiepissä ja Kangosjärvellä. Ryhmissä on runsas osallistujamäärä. Toiminnanohjaaja tekee monipuolisesti yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten ja kunnan toimijoiden kanssa. Toiminnanohjaaja siirtyi 1.1.2019 keskushallinnon alaisuuteen hyvinvointikoordinaattoriksi, mutta ennaltaehkäisevät viikoittaiset ryhmätoiminnat jatkuvat ennallaan.

Suunnitelmassa asetettiin tavoitteeksi, että palvelurakenne on laatusuosituksen mukainen. Palvelurakennemuutosta ei suunnitelmakaudella tavoitettu kuin omaishoidontuen osalta. Perustason sosiaali- ja terveystalveluiden järjestäminen kahdessa erillisessä organisaatiossa on vaikeuttanut toimivien palveluprosessien järjestämistä. Muonion laitoskeskeistä palvelurakennetta on ryhdytty purkamaan suunnittelukaudella 2014-2017, mutta palveluiden rakennemuutoksessa kohti kotona asumista tukevia palveluita on edelleen paljon haasteita. Ikääntyneitä hoidetaan edelleen valtakunnalliseen tavoitteeseen nähden liikaa ympärivuorokautisissa palveluissa eli tehostetussa palveluasumisessa ja vuodeosastolla. Tehostetussa palveluasumisessa asuu entistä huonokuntoisempia asukkaita ja vuodeosasto on muuttunut entistä useamman vanhuksen kodiksi. Kotiin annettavissa palveluissa on tapahtunut lisäystä parempaan suuntaan, mutta prosentuaalista tavoitetta ei ole saavutettu. Palvelurakenteen muutoksen mukaiset sosiaali- ja terveysministeriön asettamat tavoitteet, nykytila ja tilanne vuonna 2013 oheisessa taulukossa.

Taulukko 1. Palvelurakenteen muutoksen mukaiset tavoitteet, nykytila ja tilanne vuonna 2013

Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksen mukaisesti 75 -vuotta täyttäneistä	Vuonna 2013 STM:n suosituksen mukainen palvelurakenne Muoniossa	Vuonna 2013 toteutunut palvelurakenne Muoniossa	Vuonna 2017 STM:n suosituksen mukainen palvelurakenne Muoniossa	31.12.2017 Muonion toteutunut palvelurakenne
75-vuotta täyttäneitä	216 henkilöä	216 henkilöä	261 henkilöä	261 henkilöä
Asuu kotona itsenäisesti tai riittävien palveluiden turvin 91–92 %	197–199	85,6% 139 henkilöä	229–232	83,9% 219
Säännöllisen kotihoidon piirissä 13–14 %	28–30	7,4% 11	34–37	10,7% 28
Saa omaishoidontukea 6–7 %	13–15	5,6% 7	16–18	7,7% 20
Asuu ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa 6–7 %	13–15	6,5% 10	16–18	8,8% 23
Asuu vanhainkodissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa 2–3 %	4–6	7,4% 11	5–8	3,8% 10

Vanhuspalveluihin on laadittu yhteiset palvelujen myöntämisperusteet, joissa kuvataan palvelujen sisältö ja joiden avulla määritellään perusteet, milloin henkilön palveluntarve edellyttää säännöllistä kotiin annettavaa palvelua, tehostettua palveluasumista tai vuodeosastohoitoa. Palvelujen myöntämisperusteet ovat luettavissa osoitteessa

<https://www.muonio.fi/media/sosiaali/lomakkeet/vanhuspalveluiden-sialto-ja-myontamisen-perusteet-2017.pdf>

Johtamisen rakennetta on uudistettu suunnitelmakaudella sosiaalitoimen vanhustyössä. Marjapaikkaan ja Ojusniittyyn on valittu yksikön vastuuhenkilöt, jotka toimivat lähiesimiehenä. Kotipalvelun tiimivastaava aloitti työnsä toukokuussa 2017. Vanhustyön ohjaajan nimikettä ei ole muutettu vanhustyön johtajaksi.

Omaishoitajille maksettavien omaishoidon palkkioiden määrä nousi suunnitelmakaudella 80 000 eurolla. Vuonna 2013 omaishoidontuen toimintamenot olivat 141 319,76 euroa ja vuonna 2017 221 652,06 euroa.

Kotipalvelun toimitilat siirtyivät suunnitelmakaudella Marjapaikan kellarista ensin Omalle Tuvalle ja vuonna 2016 Kielaan. Siivoussetelin käyttöönotto vuonna 2013 vapautti kotipalvelun työaika siivouksesta hoivatyöhön. Tunturi-Lapin ensihoidon kanssa tehtiin sopimus yöaikaisesta turvapuhelinhälytyksiin vastaamisesta vuonna 2014.

Suunnitelmakaudella henkilökuntaa on palkattu sosiaalitoimen vanhuspalveluihin seuraavasti:

Vuonna 2014

- Marjapaikkaan kaksi lähihoitajaa
- rekrytyöntekijä, joka työskentelee 1/2016 alkaen 0,5 Ojusniityssä ja 0,5 Marjapaikassa (Ojusniityn ja Marjapaikan vastaavien hallinnon resurssi)

Vuonna 2015

- kotipalveluun ei palkattu kahta uutta lähihoitajaa talousarviovarauksesta huolimatta, koska kunnanhallitus päätti olla täyttämättä paikkoja
- Ojusniittyyn 0,5 laitosapulainen

Vuonna 2016

- toiminnanohjaaja ennaltaehkäisevään työhön
- kotipalveluun kaksi lähihoitajaa

4 Valtakunnalliset ja Lapin alueelliset linjaukset

Maakunta- ja sote-uudistus on meneillään. Uudet maakunnat aloittavat tehtävänsä 1.1.2020 ja maakuntien maakuntauudistuksen yhteydessä tehdään laaja sosiaali- ja terveystalvaeluita (sote) koskeva uudistus. Jatkossa maakuntien tehtävänä on järjestää alueen sote-palvelut. Uudet maakunnat vastaavat tulevaisuudessa sosiaali- ja terveystalvaeluiden lisäksi alueellisesta kehittämisestä, ympäristöterveydenhuollosta, työ- ja elinkeinopalveluista, pelastustoimesta, maaseudun kehittämisestä ja lomituspalveluista sekä tienpidosta ja liikennejärjestelmäsuunnittelusta.

Vanhustenhuollon kansallisena tavoitteena on luoda edellytykset sille, että jokainen voisi asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Ikääntyneiden määrän kasvaessa merkittävä sosiaali- ja terveystoimen palveluiden tulevaisuuden haaste onkin kotona asumista tukevien palvelujen turvaaminen. Kunnan on järjestettävä iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveystalvaeluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä. (Kuntaliitto 2016.)

Vanhustalvaelulain (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä ikääntyneiden sosiaali- ja terveystalvaeluista) mukaan palvelut on toteutettava niin, että ne tukevat iäkkään henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta. Muun palveluntarpeen ennalta ehkäisemiseksi on kiinnitettävä huomiota erityisesti kuntoutumista edistäviin ja kotiin annettaviin palveluihin. Ikääntyneiden arvokasta elämää tukeva hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa pitkäaikaisena laitoshoidona vain lääketieteellisillä tai asiakas- tai potilasturvallisuuteen liittyvillä perusteilla. Kunnan on selvitettävä mahdollisuudet vastata iäkkään henkilön palvelutarpeeseen kotiin annettavilla palveluilla ennen laitoshoidoa. (Kuntaliitto 2016.)

”Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017 - 2019” edellyttää ikäystävällistä palvelujen rakennetta siten, että asumista ja palveluja kehitetään samanaikaisesti. Tavoitteena on lisätä koko ikääntyneen väestön tietoisuutta asumisen ennakoinnin merkityksestä sekä tehdä valintoja asumisen suhteen tulevia tarpeita ennakoiden ja ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevien asiakkaiden mahdollisuutta elää ja asua kodikkaassa ympäristössä, jossa tarvittava hoito ja huolenpito on turvattu ja kokea elämänsä arvokkaaksi, merkitykselliseksi ja turvalliseksi. Laatusuosituksessa nostetaan esiin viisi teema-alueita, joista kullekin on omat suosituksensa. Teema-alueet käsittelevät toimintakyvyn ikääntymisen turvaamista, asiakas- ja palveluohjausta, henkilöstöä, ikäystävällistä palvelujen rakennetta ja teknologiaa. (STM 2017.)

Lapin sairaanhoitopiirin alueen kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelmassa linjataan sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä sekä sosiaali- ja terveystalouden kehittämisen painopisteistä vuosina 2017 - 2020. Lapin seudullista suunnitelmaa päivitetään STM:n kärkihankkeen yhteydessä vuoden 2018 aikana. Toimiva kotihoito Lappiin -hankkeessa ovat keskiössä kotona asumista tukevat, varhaisista tukea ja kuntoutusta tarjoavat ja teknologiaa hyödyntävät palvelut, joita tuotetaan laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kesken (Niskala 2016).

Toiminnallisessa integraatiossa tavoitellaan asiakaslähtöisiä toimintamalleja, joilla turvataan ikäihmisten arjessa pärjääminen ja toimintakyvyn ylläpitäminen laajalla toimija yhteistyöllä. Pää tavoitteena ovat laitoshoidon (1%) sekä tehostetun hoidon (5 - 6%) vähentäminen vuoteen 2020. Kotona asumista lisätään (93 - 95%) samoin kuin omaishoitoa (8%) (LSHP 2016). Palvelurakennemuutoksen mukaiset prosenttitavoitteet on hyväksytty sote-valmistelun poliittisessa ohjauksiryhmässä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä on linjannut laitoshoidon perusteita iäkkäille henkilöille. Lapin seudullisessa suunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi, että yli 75-vuotiaista vain 1 % on laitoshoidossa vuoteen 2020 mennessä. Iäkkäille henkilöille tarkoitettuna ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa tarjoavana laitostyöyksikkönä pidetään terveyskeskuksen vuodeosastoa ja vanhainkotiä. Laitoshoidon ei määrittelyn mukaan ole esimerkiksi tehostettu palveluasuminen, jossa asiakas asuu itse vuokraamassaan asunnossa. Muoniossa laitoshoidon järjestetään terveyskeskuksen vuodeosastolla ja tehostettua palveluasumista on Marjapaikassa ja Ojusniityssä.

Laitoshoidon järjestäminen ei välttämättä perustu aina hoidon tarpeeseen, vaan saattaa johtua organisaatorakenteista ja palvelujen järjestämistavoista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että nykyisessä palvelujärjestelmässä ei voida tehdä yleistettävää johtopäätöksiä siitä, milloin ikäänäytynyt olisi hoidettava laitoshoidossa. Palvelutarpeiden ja sairauksien lisäksi laitoshoidon ohjautumiseen vaikuttavat mm. tarjolla olevien laitospaikkojen määrä. Viime kädessä lähes kaikki sairaalassa annettava hoito on mahdollista antaa myös kotona ja palveluasumisen yksiköissä, mutta se ei ole aina järkevää ja perusteltua (STM 2017).

Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että palvelujärjestelmässä on tarjolla riittävästi asiakkaiden tarpeisiin vastaavia vaihtoehtoja. Asumisen, sekä asunnon että asuinympäristön, merkitys korostuu kotihoitoa painottavassa palvelujärjestelmässä. Palvelujen tulee olla saavutettavissa kotoa käsin ja asuntojen mahdollistaa kotona asuminen (esteettömyys). Ennen laitoshoidon sijoittamista tulee aina selvittää muut vaihtoehdot sekä huolehtia siitä, että potilaan lääketieteellinen tila on asianmukai-

sesti selvitetty ja potilas on saanut riittävän kuntoutuksen. Jotta laitoshoidosta voidaan luopua, on kotihoitoa ja palveluasumista kehitettävä vastaamaan iäkkäiden tarpeita esimerkiksi osaamisen, henkilöstörakenteen, asiakasturvallisuuden ja tarjolla olevien tukipalveluiden suhteen. Asuinolosuhteet ovat pääsääntöisesti parantuneet niin, että iäkkäiden ei sen vuoksi enää tarvitse muuttaa vaan palveluita voidaan tuoda asiakkaan luokse (STM 2017).

5 Muonio ikääntyvän ihmisen asuinpaikkana

Muonion sijaitsee Luoteis-Lapissa. Naapurikunnat ovat Enontekiö, Kittilä ja Kolari. Asukasluku oli vuoden 2016 lopussa 2 350, josta 25,1 % oli yli 65-vuotiaita (591 henkilöä) ja 10,9 % yli 75-vuotiaita (256 henkilöä). Vuonna 2025 Muoniossa on väestöennusteen mukaan 332 yli 75-vuotiasta eli 14,1 %.

Kuntakeskuksesta on pohjoiseen Kätkäsuvantoon 26 km ja etelään Tapojärvelle 51 km.

Etäisyydet naapurikuntiin (kuntakeskuksesta): Enontekiölle 76 km, Kittilään 79 km, Kolariin 78 km ja Rovaniemelle 240 km.

Kesän 2015 väestötietojen perusteella selvitettiin, miten kaukana 60 vuotta täyttänyt väestö asuu kunnan ydinkeskustasta. Keskustan luvuista on vähennetty Palvelukeskus Marjapaikassa asuvat 15 henkilöä. Laitoshoidossa vuodeosastolla ja ent. hoivaosastolla pitkäaikaishoidossa olleet eivät ole mukana luvuissa.

Taulukko 2. Asumisetäisyys kunnan keskustasta, 60–74–vuotiaat ja 75-vuotta täyttäneet, miehet ja naiset. Kesä 2015. Matkat ovat maantiekilometrejä.

Matka keskustasta km	Ikäryhmä	Naiset	Miehet	Yhteensä
0-6 km	60 - 74	151	144	295
	75-	79	58	137
6-15 km	60 - 74	59	60	119
	75-	24	27	51
yli 15 km	60 - 74	50	53	103
	75-	16	20	36
Yhteensä		379	362	741

Keskustan alueella on vähän asiallisia, ikääntyneille sopivia, esteettömiä vuokra-asuntoja. Tavallista palveluasumista ei ole Muoniossa. Sosiaalihuoltolain 21§ mukaan palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateriat-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Tehostetussa palveluasumisessa palveluja järjestetään asiakkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti. Asumispalveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut (SHL 21§).

Esteettömyys koskee kaikkia aisteja. Ympäristön tulee olla sellainen, että siinä on helppo liikkua, nähdä, kuulla ja aistia kaikin aistein. Myös digitaalisen ympäristön tulee olla esteetön. Tavoitettavuus tarkoittaa sitä, että ympäristö rakentuu palveluista, jotka ovat kaikkien, myös muistisairaiden helposti käytettävissä. Selkeä ympäristö tukee ihmistä toimimaan itsenäisesti. Loogisesti järjestetyssä tilassa on kaikkien helppoa ja turvallista liikkua. Esteettömän ympäristön rakentaminen ei ole kalliimpaa kuin muukaan rakentaminen, kun se huomioidaan jo suunnittelun alkuvaiheessa. Esteettömyys voi jopa vähentää kustannuksia, jos sen avulla voidaan vähentää kuljetuspalveluiden, kodin muutostöiden ja muun avun tarvetta. Esteettömyys on kestävä kehitystä, jossa huomioidaan tulevat tarpeet. (Muistiliitto 2017)

Muonion mitatusti Euroopan puhtain ilma tarjoaa hyvät puitteet niin kesä- kuin talviharrastuksillekin. Muoniossa on mahdollisuus monipuoliseen luonnossa liikkumiseen. Ikääntyneet harrastavatkin paljon marjastusta, lumitöitä, ym., jotka ovat mahdollisia, jos toimintakyvyssä ei ole rajoitteita. Palvelut keskittyvät kuntakeskukseen. Ruokakaupat ja kyläkoulut on lakkautettu kyliltä. Pankit, Kela ja verotoimisto ovat supistuneet aukioloaikojaan ja siirtäneet palveluitaan verkkoon. Asiointikuljetus kulkee Etelä-Muoniosta ja siinä on neljä tai viisi vakituista käyttäjää. Elinkeinotoimella on valmius järjestää asiointikuljetuksi myös muista kylistä, jos vakituista tarvetta ilmenee. Asiointikyydillä voi käydä asioilla kuntakeskuksessa parin tunnin ajan. Kansalaisopisto toimii kylissä, toiminta on supistunut mm. opettajien eläköitymisen vuoksi. Kirjastoauto kulkee ympäri Muoniota aikataulun mukaan.

Muoniossa toimii evankelisluterilainen Muonion seurakunta. Kirkon sisäisistä herätysliikkeistä paikkakunnalla toimii rauhansanalaisuus, jolla on paikkakunnalla kaksi paikallisyhdistystä, Muonion Rauhan Sana ja Ylimuonion Rauhan Sana, joiden lisäksi vanhoillislestadiolaisten Luoteis-Lapin Rauhanyhdistys järjestää toimintaa paikkakunnalla. Muita kirkkokuntia edustaa helluntaiherätykseen kuuluva Muonion helluntai-seurakunta. Lisäksi Muoniossa on Jehovan Todistajien seurakunta.

Muonion yhdistystoimijat, järjestöt ja muut vapaaehtoistoimijat järjestävät aktiivisesti erilaista toimintaa ikääntyneille ja heidän panoksensa on merkittävä.

6 Ikääntyneiden hyvinvointia ja osallisuutta tukevien palveluiden nykytila ja kehittämistarpeet

Ikääntyvät käyttävät samoja kirjaston, kansalaisopiston ja liikuntatoimen palveluja kuin muutkin kuntalaiset. Liikuntatoimella ei ole ikääntyville tarkoitettuja omia esteettömiä ryhmiä. Kirjastolla on ikääntyvien käyttöön kotipalvelu, jossa työpaja kuljettaa lainaukset kotiin.

Muonion kunta on valittu valtakunnalliseen Voimaa vanhuuteen -ohjelmaan vuosille 2017–2019. Ikäinstituutin ohjelman tavoitteena on jossain määrin heikentyneiden, mutta vielä kotona itsenäisesti asuvien ikäihmisten toimintakykyä ja osallistumista edistävien terveysliikunnan hyvien toimintatapojen käyttöönotto.

Elinkeinotoimi ja sosiaalitoimi ovat hakeneet yhteistyössä Kyläpirtti-hankkeelle rahoitusta. Kyläpirtin tarkoituksena olisi toimia kaiken kansan olohuoneena; verkostoitumis-, kohtaamis- ja tapahtumapaikkana.

Vanhusneuvoston toiminta on säännöllistä ja vanhusneuvostolta pyydetään lausuntoja ikääntyneiden palveluita koskevissa asioissa. Vanhusneuvosto valitaan valtuustokausittain. Tämän kauden vanhusneuvosto

on valittu marraskuussa 2017. Vanhusneuvostossa on järjestöjen, seurakunnan, kunnanhallituksen ja henkilöstön sekä sosiaalitoimen edustus.

7 Ikääntyneiden sosiaali- ja terveyspalveluiden nykytila ja kehittämistarpeet

Sosiaalihuollon palvelut järjestää Muonion kunta. Terveysthuollon palvelut siirtyivät Lapin sairaanhoitopiiriin järjestettäväksi 1.10.2017. Muoniossa on terveyskeskus, jossa sijaitsee vuodeosasto ja poliklinikka. Muoniossa on suunnitteilla sote-hyvinvointikeskus, johon sijoittuisivat samankatonsalle sosiaali- ja terveystoimen palvelut. Yksityislääkäreinä toimii mm. yleislääkäreitä, ihotautilien erikoislääkäri ja gynekologi. Lisäksi kunnassa toimii fysikaalinen hoitolaitos, vyöhykepeiste ja useita hierontapisteitä.

Ikääntyneiden palvelut jakaantuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Kotihoito toimii kahdessa eri organisaatiossa. Sosiaali- ja terveystoimen yhteistyölle on ominaista spontaanisuus ja tilannekohtaisuus. Asiakkaita/potilaita koskeva tiedon vaihto ja sujuvien palvelupolkujen rakentaminen edellyttää sitoutumista yhteistyöhön ja integraatioon. Maakunnalliseen sote-rakenteeseen siirryttäessä Muonion sosiaali- ja terveyspalveluiden integraation puutteet ovat ilmeinen ongelma palveluiden turvaamisen näkökulmasta. Terveysthuollon ja sosiaalitoimen toimintakäytäntöjen yhteensovittamattomuus on este sujuvalle yhteistyölle.

Kehittämistarpeena on palvelurakenteen painottaminen kotona asuimista tukeviin palveluihin, koska nykyinen hallintorakenne tukee raskasta laitosaltaista palvelukulttuuria. Kuntayhtymämuotoiselta palveluiden järjestämiseltä puuttuvat kannustimet palvelurakenteen uudistamiseen, koska omistajakunta joka tapauksessa maksaa palveluiden järjestämisen kustannukset.

Taustalla on paitsi rakenteellisia kysymyksiä, myös tavanomaisia yhteistyövaikeuksia ja ehkä osin myös sote-uudistuksen tuomaa epävarmuutta. Muoniossa työskentelevien sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työntekijöiden keskuudessa tehty tutkimus osoitti, että henkilöstö on huolissaan työpaikkojensa puolesta sote-uudistuksessa (Niemelä & Sirkka, 2017). Vaikka työpaikkojen säilymiseen liittyvä pelko voi olla ymmärrettävää, se on kaiken olemassa olevan tiedon perusteella aiheuttontonta, koska nimenomaan ikääntyvien hoidossa ennakoitaan tarvittavan paljon uutta työvoimaa. Työn sisällön muutoksiin sitä vastoin jokaisen tulee urallaan olla valmis.

7.1 Ennaltaehkäisevät ja kotona asumista tukevat palvelut

7.1.1 Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelman laatiminen

Kunta vastaa siitä, että iäkkään henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hänen hyvinvointiaan, terveyttään, toimintakykyään ja itsestä suoriutumistaan tukevien palvelujen tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa. Palvelutarpeiden selvittämisestä vastaa henkilö, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta. Palvelutarpeiden selvittämisestä vastaavan työntekijän on toimittava yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä ikääntyneiden sosiaali- ja terveyspalveluista).

Yhteydenotto ikäihmisen palvelutarpeesta sosiaalitoimeen voi tulla ikäihmiseltä itseltään, omaiselta tai läheiseltä, terveydenhuollosta tai ulkopuoliselta kuntalaiselta. Kiireellisessä tapauksessa asiakkaan palvelutarve arvioidaan samana päivänä. Kiireettömissä tapauksissa palvelutarpeen arviointi aloitetaan seitsemän arkipäivän kuluessa ilmoituksesta ja saataan loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Palvelutarpeen arvioi vanhustyönohjaaja tai kotipalvelun työntekijä.

Vanhustyönohjaaja ja/tai kotipalvelun työntekijä tekee ikäihmiselle palvelutarpeen selvityksen *palvelutarpeen arviointi –lomakkeen* avulla, jolla selvitetään ikäihmisen kokonaisvaltainen elämäntilanne ja tuen tarve. Palvelutarpeen arviointi on maksutonta ja perustuu asiakkaan omaan näkemykseen sekä yhden tai useamman asiantuntijan arvioon asiakkaan toimintakyvystä ja tarvittavista palveluista. Mikäli ikäihminen on jonkin erityisen tuen tarpeessa, palvelutarpeen selvityksen tekee sosiaalityöntekijä.

Hoito- ja palvelusuunnitelman laatii nykyisin lähinnä sosiaalitoimen lähihoitaja yhdessä asiakkaan ja lähiomaisen kanssa. Suunnitelmassa on harvoin kirjattuna tavoitteita ja kuntoutuksen näkökulmaa. Suunnitelma-kaudella hoito- ja palvelusuunnitelmien laatimista tulee arvioida uudelleen ja tarpeen mukaan käytäntöjä tulee muuttaa.

Henkilölle voidaan myöntää tarpeen mukaan joko tukipalveluja tai tilapäistä / säännöllistä kotipalvelua. Säännöllisen kotipalvelun asiakkaalle tehdään Raisoft-HC toimintakyvykartoitus, joka on vanhustenhuoltoon kehitetty hoidon ja palveluiden kokonaisvaltainen arviointi-, seuranta- ja laadun parantamisjärjestelmä. Järjestelmällä arvioidaan mm. asiakkaan kognitiivista kykyä eli muistia, kommunikaatiota, kuulo- ja näköaistin toimintaa, mielialaa ja käyttäytymistä, sosiaalista toimintaa, omaisten ja

läheisten muodostamaa tukiverkkoa, fyysistä toimintakykyä sekä ympäristön olosuhteita.

7.1.2 Terveysthuollon avopalvelut

Avosairaanhoidossa tehdään hoidon tarpeen arviointia, oireiden selvittelyä ja diagnostiikkaa, hoito- ja kuntoutussuunnittelua sekä hoidetaan perusterveydenhuollon vastuulla olevia sairauksia. Avosairaanhoidon vastaanottopalveluihin koko väestölle kuuluvat lääkärin, hoitajan, kuntoutuksen ammattihenkilön ja tarvittaessa muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden vastaanottopalvelut. Palveluun tullaan pääsääntöisesti ajanvarauksella joko asiakkaan kanssa laaditun hoitosuunnitelman mukaisesti tai uudessa asiassa hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Yhteyden avosairaanhoidon palveluihin saa puhelimitse tai tulemalla paikalle.

7.1.3 Tukipalvelut

Tukipalvelut ovat ensisijaisia kotona asumista tukevia palveluja. Saatavilla olevia tukipalveluja ovat:

1. Ateriapalvelu
  - kotiin kuljetettu ateria asiakkaan tarpeen mukaan
2. Turvapuhelin ja turvapuhelimen lisälaitteet
  - turvapuhelinhälytys menee automaattisesti turvapuhelinpäivystykseen. Ilta- ja yöaikana klo 20 - 8 hälytys välitetään päivystyksestä sovitusti joko asiakkaan omaiselle tai Tunturi-Lapin Ensihoito Oy:lle. Klo 8 - 20 hälytys välitetään joko omaiselle tai Muonion kunnan kotipalveluun.
3. Sosiaalihuoltolain mukaiset liikkumista tukevat taksipalvelut
4. Avustukset pienimuotoisiin asunnonmuutostöihin yli 65-vuotiaille kuntalaisille joilla on ikääntymisestä johtuva toimintakyvyn rajoite
5. Kotona asumista tukevat palvelut tehostetussa palveluasumisessa
  - sauna- ja suihkupalvelu
  - eläkeläisateriat
  - tilapäinen asumispalvelu, jolla tarkoitetaan lyhyttä jaksoa tarvittaessa tehostetun palveluasumisen yksikössä. Tilapäistä asumispalvelua järjestetään esimerkiksi omaishoidon vapaiden mahdollistamiseksi
6. Siivouspalveluseteli

7.1.4 Omaishoito

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoito muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta palkkiosta (omaishoidontuki) ja kertyvistä vapaista. Omaishoidon vapaita kertyy kolme (3) vuorokautta kuukaudessa. Omaishoidon perusteista sekä omaishoidontuesta on säädetty erikseen Muonion sosiaalilautakunnan 13.6.2013 30 § tekemässä päätöksessä. Hoitaja on usein puoliso, joka on itsekin ikääntynyt. Omaishoitajien jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota.

7.1.5 Toiminnanohjaus

Toiminnanohjaaja / hyvinkoordinatori järjestää kaikille yli 65-vuotiaille muonilaisille hyvinvointia edistävää toimintaa yhteisissä iltapäivätuokioissa. Iltapäivätuokioissa on monipuolista ja vaihtelevaa ohjelmaa, jonka suunnitteluun kävijöillä on mahdollisuus itse osallistua. Tuokiot sisältävät esimerkiksi jutustelua, kahvittelua, jumppaa, tasapainoharjoittelua, visailua, askartelua ja laulua. Lisäksi toiminta sisältää neuvontaa, tapahtumia, retkiä ja teemaluentoja. Toiminnan tavoitteena on tukea yli 65-vuotiaiden muoniolaisten hyvinvointia ja tarjota sellaista tukea, mitä he itse kokevat tarvitsevänsä. Tuokioissa ei ole hoitohenkilökuntaa paikalla, joten henkilökohtaista apua tarvitsevilla tulee olla oma avustaja mukana. Toimintaan ei tarvitse hakea, vaan niihin voi osallistua aina halutessaan. Toiminnanohjausryhmät toimivat kerran viikossa Muoniossa, Kangosjärvellä ja Kerässiepissä. Tavoitteena on toiminnanohjausryhmien laajeneminen kaikkiin Muonion kyliin.

7.1.6 Muistisairaahan hoitopolku

Muoniossa on käytössä Lapissa alueellisesti laadittu muistisairaahan hoitopolku. Muistihoitaja toimii terveydenhuollon ja muistikoordinaattori sosiaalihuollon alaisuudessa. Muistihoitaja on etenevien muistisairauksien hoitoon perehtynyt terveydenhuollon henkilö. Muistihoitaja toimii lääkärin työparina muistisairauksien tunnistamisessa, taudinmäärityksessä, hoidossa, ohjauksessa ja seurannassa. Muistikoordinaattori on sosiaaliterveydenhuollon ammattilainen, joka on erikoistunut muistisairaahan ihmisen kokonaisvaltaiseen hoitoon, kuntoutukseen ja kotona asumisen tukemiseen. Muoniossa muistikoordinaattorilla on 50 % työaika.

7.1.7 Kotipalvelu

Kotipalvelua järjestetään tilapäisesti, säännöllisesti tai tehostetusti asiakkaan tarpeesta riippuen. Kotipalvelua on saatavilla pääsääntöisesti klo 8 - 20 välisenä aikana päivittäin. Kotipalvelun työskentely perustuu asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Kotipalvelun kaikki palvelut, toimenpiteet ja käyntien kesto riippuvat palveluntarpeesta. Jos käyntien yhteydessä todetaan, ettei käynnin kesto vastaa sen hetkistä tarvetta, hoito- ja palvelusuunnitelma tarkistetaan. Vuoden 2019 talousarviossa kunnanhallitus myönsi määrärahan kotipalvelun sairaanhoitaja/lähiesimies -toimeen.

7.1.8 Kotisairaanhoito

Säännöllinen kotisairaanhoito on suunnitellusti osa kotihoitoa. Tilapäistä kotisairaanhoitoa voi saada hoidon toteutukseen kotona esimerkiksi tilapäisen sairauden tai toipumisvaiheen aikana. Kotisairaanhoito on asiakkaan kotiin vietyä sairaanhoitoa. Sen tarkoituksena on tukea sairaalasta kotiutumista, sairaan henkilön kotona selviytymistä ja tukea omaisia sairaan henkilön kotihoidossa. Kotisairaanhoito voi olla jatkuvaa, jolloin asiakas saa kotisairaanhoitoa sovitusti säännöllisin välein tai tilapäistä, jolloin asiakas saa kotisairaanhoitoa tarvittaessa. Kotisairaanhoitoa toteutetaan lääkärin ohjeen mukaisesti.

Kotisairaanhoitoon kuuluvat asiakkaan terveydentilan seuraaminen, lääkehoidon toteuttaminen ja lääkkeiden vaikutusten seuranta, erilaiset sairaanhoidolliset toimenpiteet, kuten haavanhoidot ja asiakkaan terveydentilan seurantamittausten suorittaminen, sekä kontrolliverikokeiden ja muiden näytteiden ottaminen. Kotisairaanhoitaja vastaa sairaanhoidollisista toimenpiteistä ja lääkehoidosta itsenäisesti lääkärin ohjeita noudattaen ja lääkäriä asiakkaan tilasta konsultoiden. Kotisairaanhoito on maksullista ja lääkärin päätökseen perustuvaa hoitoa. Ensimmäinen arviokäynti on ilmainen, muista kotisairaanhoitokäynneistä peritään käyntimaksu tai kuukausimaksu. Kun asiakas saa kotipalvelua, kotisairaanhoito sisältyy kotipalvelumaksuihin.

7.2 Ikääntyneiden ympärivuorokautiset sosiaali- ja terveystalvet

7.2.1 Tehostettu palveluasuminen

Muonion kunnassa sosiaalilautakunnan hallinnoimana sosiaalihuoltolain mukaista tehostettua palveluasumista tarjotaan Ojusniityn palveluasumisyksikössä ja Palvelukeskus Marjapaikassa. Tehostettua palveluasumista järjestetään paljon apua, hoivaa ja valvontaa tarvitseville. Tehostetun

palveluasumisen yksiköissä asukkailla on oma asunto ja lisäksi käytösään yhteisiä tiloja. Henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Marjapaikassa on 15 ja Ojusniityssä 12 tehostetun palveluasumisen paikkaa. Marjapaikassa on lisäksi kolme vuorohoitopaikkaa. Yksiköissä tarjotaan tarvittaessa päivä- ja yöhoitoa sekä sauna-, suihku- ja ateriapalvelua kotona asuville ikäihmisille.

Tavoitteena on, että asiakas voi asua palveluasumisyksikössä elämänsä loppuun asti. Pitkäaikaisen hoidon ja huolenpidon toteuttamista ohjataan vanhuspalvelulaissa, jossa todetaan, että kunnan on turvattava iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa iäkkään henkilön toivomuksen, hänen palvelutarpeensa muutoksen johdosta tai muusta erityisen painavasta syystä (Vanhuspalvelulaki 14 §). Aukkaiden entistä huonompi kunto ja häilyvä terveydentila tulee ottaa huomioon henkilöstön mitoituksessa ja saatavilla olevissa terveydenhuollon palveluissa asumispalveluissa.

Tehostettuun palveluasumiseen siirtyminen on avohuollon palveluista viimesijaisin. Lähtökohtana on, että kaikki mahdolliset kotona asumista tukevat palvelut ja asiakkaan mahdollisuus selviytyä kotiin annettavien palvelujen tuella selvitetään ennen tehostettuun palveluasumiseen siirtymistä. Tehostettuun palveluasumiseen siirtyminen on perusteltua, kun asiakas ei enää selviydy omassa kodissaan tehostettujen kotiin annettavien palvelujen avulla.

Tehostetun palveluasumisen asiakkaalla on fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja/tai sosiaalisen toimintakyvyn alentumista niin paljon, että hän tarvitsee ympärivuorokautista huolenpitoa, valvontaa ja hoitoa yli 30 tuntia kuukaudessa. Asiakas tarvitsee toisen henkilön apua lähes kaikissa päivittäisissä toimissa useita kertoja päivässä. Avuntarve on myös yöaikaan. Asiakkaalla ei kuitenkaan ole lääketieteellistä hoidontarvetta sairaalatasoiseen hoitoon. Tehostetun palveluasumisen asiakas hyötyy tehostetun palveluasumisen yhteisöllisyydestä ja kodinomaisuudesta. Tehostetun palveluasumisen asukkaalla on jatkuva henkilökunnan läsnäolon tarve. Asiakkaan muistitoiminnot voivat olla vaikeasti tai keskivaikeasti alentuneet ja hänellä on diagnosoitu vaikea tai keskivaikea dementia. Muistin alenemasta johtuen asiakas tarvitsee ympärivuorokautista valvontaa, hoitoa ja huolenpitoa.

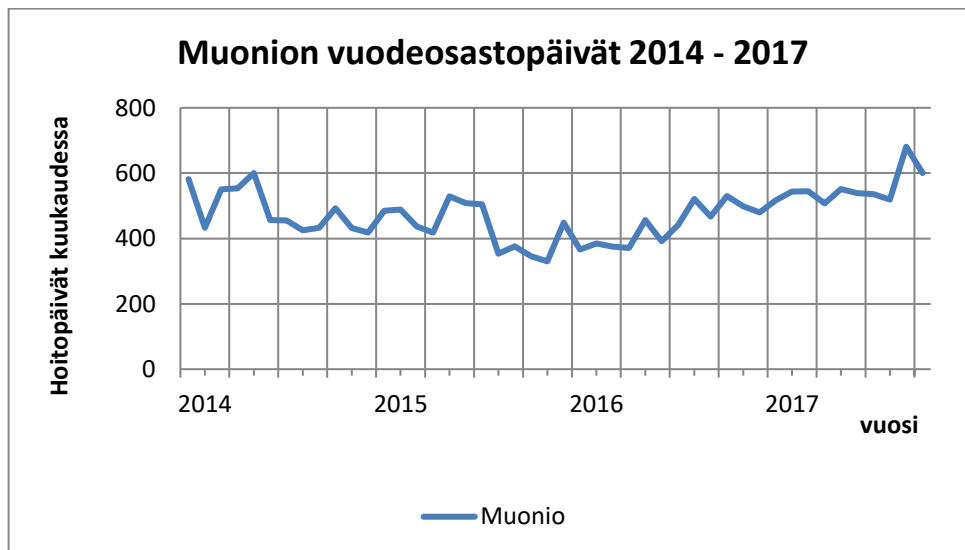
7.2.2 Terveyskeskuksen vuodeosasto

Vuodeosastolla tarjotaan lyhyt- ja pitkäaikaista laitoshoidoa henkilöille, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista hoitoa ja hoivaa. Terveyskeskuksen vuodeosastolle hoitoon ottamisesta päättää lääkäri lääketieteellisin perustein. Vuodeosastolle potilaat tulevat lääkäreiden vastaanoton, päi-

vystyspoliklinikan, kuntoutuksen, kotisairaanhoidon, mielenterveystoimiston ja kuntayhtymän eri terveysasemien kautta. Potilaita tulee jatkohoitoon keskussairaalaan (LKS) ja Oulun yliopistollisesta sairaalasta (OYS). Virka-ajan ulkopuolella potilaat tulevat akuuttitapauksissa myös suoraan kotoa päivystävän sairaanhoitajan vastaanoton kautta.

Useiden eri yhteyksissä tehtyjen arvioiden mukaan Muonio-Enontekiö – alueelle riittävän kokoinen, lääketieteellisesti perusteltuja hoitopaikkoja tarjoavan vuodeosaston koko on 15 paikkaa. Vuodeosastopaikkoja on kuitenkin 24, joista ”ylimääräiset” yhdeksän ovat lähinnä muoniolaisten asumispalvelu- tyyppisessä käytössä. Ojusniityn valmistuminen kesällä 2015 laski joksikin aikaa Muonion kunnan vuodeosaston käyttöä mutta vuoden kuluttua Muonion vuodeosaston käyttö oli noussut korkeammalle kuin se oli ennen Ojusniityn valmistumista. Ojusniityn valmistumisen rinnalla Muonio panosti myös kotona asumisen resursseihin kuten kotipalveluun, omaishoittoon, toiminnanohjaukseen ja muistikoordinaattoriin.

Samaan aikaan kun Muonion vuodeosastopaikkojen käyttö nousi, Enontekiön käyttämät vuodeosastopäivät laskivat. Lopputuloksena vuodeosaston vuotuiset hoitopäivät pysyivät ennallaan vuosina 2015 - 2016 ja lähtivät nousuun vuonna 2017.

Terveystieteiden ja sosiaalitoimen toimintakäytäntöjen yhteensovittamattomuus on ollut ja on haaste toimivalle ja joustavalle yhteistyölle. Tilanteeseen lisähaastetta tuonut asuntopula ikääntyville sopivista asunnoista. Vuodeosastolla Muoniossa keskimääräinen hoitoaika on pidentynyt ja pitkäaikaispotilaiden määrä on nousussa. Tilanne on kaikkien valtakunnallisten, Lapin seudullisten ja Muonion suunnitelmien vastainen. Kotiutusprosessia on alettu kehittää vuoden 2018 lopulla. Suunnitteilla oleva (v. 2020 valmistuva) uusi palveluasumisen, tukiasuntojen ja

tehostetun palveluasumisen yksikkö vastaa tähän pitkään jatkuneeseen paikkatarpeeseen.

7.3 Vanhuspalveluiden henkilöstö

Kotipalvelussa on yhdeksän hoitajaa ja kotisairaanhoidossa kaksi.

Oheisessa taulukossa on henkilöstön määrä tehostetussa palveluasumisessa. Koulutettuun henkilökuntaan on laskettu sairaanhoitajat, lähihoitajat ja perushoitajat. Koko henkilökunnan määrään on laskettu laitosapulaiset tehostetussa palveluasumisessa niiltä osin kuin he tekevät hoitovuoroja. Koko lapin keskiarvomitoitus tehostetussa palveluasumisessa on 0,66 (Liisa Niiranen 2017). Jos nykyinen suuntaus jatkuu ja entistä hauraampia ikäihmisiä hoidetaan tehostetun palveluasumisen ja kotipalveluiden piirissä, henkilökunnan mitoitusta tulee korottaa ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta parantaa avohoidossa ja tehostetussa, esim. kotisairaaloiminnalla. Kun kotihoidon määrää kasvatetaan, se väistämättä tarkoittaa myös kotihoidon henkilökunnan määrän lisäämistä.

Taulukko 3., ympärivuorokautisten yksiköiden henkilökunta

	Ojusniitty	Marjapaikka
Koulutettu henkilökunta	7	9
Mitoitus	0,58	0,5
Koko henkilökunta	8	10,3
kokonaismitoitus	0,67	0,57

8 Kunnan vanhuspalveluiden tavoitteet vuosille 2018 - 2021

1. Ikääntyneiden vuokra-asuntoasioiden ja palveluasumisen haasteet ratkaistaan, ja Muoniossa on riittävästi vuokra-asuntoja ikääntyneiden käyttöön suunnitelmakauden loppuun mennessä.
2. Osallisuutta ja aktiivisuutta edistävän elämysympäristön kehittäminen.

Vanhusneuvoston toimintaa ja osallisuutta tulee edelleen kehittää. Yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten ja seurakunnan kanssa vahvistetaan.

3. Palvelurakennemuutoksen jatkaminen

Palvelurakennemuutosta jatketaan ja rakenteessa pyritään alueellisen suunnitelman mukaisesti seuraavanlaiseen rakenteeseen: laitoshoidon (1 %) sekä tehostetun palveluasumisen (5–6 %) vähentäminen vuoteen 2020 sekä kotona asumisen (93–95 %) ja omaishoidon (8 %) lisääminen. Lapin alueellisen suunnitelman mukaisesti laskettuna oheisessa taulukossa 31.7.2017 mukaisen väestömäärän ja vuoden 2025 mukaisen väestöennusteen mukainen henkilömäärä eri osa-alueilla. Väestöennustetta ei ole saatavilla aikaisemmille vuosille. Kuten taulukosta ilmenee, tavoitteen mukaisessa palvelurakenteessa pyritään siihen, että ympärivuorokautisessa hoidossa olisi muonilaisia yli 75-vuotiaita 20 - 23 henkilöä. Tällä hetkellä tehostetussa palveluasumisessa on 27 paikkaa ja vuodeosastolla pitkäaikaishoidossa kymmenen eli ylikapasiteettia on runsaasti. Kevyempiä palvelumuotoja on saatava lisää.

Taulukko 4. Esimerkkitaulukko suunnitelman tavoitteisiin perustuvasta palvelurakenteesta yli 75-vuotiaille

Lapin maakunnan vanhuspalveluiden kehittämisohjelman 2017-2020 mukainen palvelurakenne 75-vuotta täytäneistä	Toteuma Muoniossa 31.12.2017	Lapin maakunnan vanhuspalveluiden kehittämisohjelman mukainen palvelurakenne Muoniossa 31.12.2017	Lapin maakunnan vanhuspalveluiden kehittämisohjelman mukainen palvelurakenne Muoniossa väestöennusteen mukaan vuonna 2025
75-vuotta täytäneitä henkilöitä	261	261	333
Asuu kotona itsenäisesti tai riittävien palveluiden turvin 93 - 95%	83,9 % 219	93–95 % 243–248	93–95 % 310–316

Säännöllisen kotihoidon piirissä 13–14 %	10.7 % 28	13–14 % 34–37	13–14 % 43–47
Saa omaishoidontukea 8 %	7,7 % 20	8 % 21	8 % 27

Asuu ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa 5 - 6%	8,8 % 23	5-6 % 13–16	5 – 6 % 17–20
Asuu vanhainkodissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa 1%	3,8 % 10	1 % 3	1 % 3

Henkilöstömäärää suunniteltaessa on varmistettava mitoituksen joustavuus, kuten se, miten henkilöstön lyhyt- ja pidempiaikaisia poissaoloja pystytään korvaamaan sijaisilla. Joustavuutta on myös se, että henkilöstöä voidaan tilapäisesti siirtää eri toimipisteisiin silloin, kun asiakkaiden palvelutarpeen muutokset sitä edellyttävät, kuten saattohoitotilanteissa. (STM 2017). Henkilöstön määrä tulee olla riittävä ja sitä tulee kyetä siirtämään joustavasti vanhuspalveluiden sisällä sosiaali- ja terveystoimissa. Kotihoidon lisääntyessä henkilöstön tarve väistämättä kasvaa sekä kotihoidossa että tehostetussa palveluasumisessa.

Koska kuntien sosiaali- ja terveystoimen strategisen johtamisen keskeinen tehtävä on luoda edellytykset laadukkaille ja kustannustehokkaille palveluille, joilla tuetaan koko ikääntyneen väestön toimintakykyä ja turvataan iäkkäille henkilöille heidän tarpeitaan vastaava eheä ja laadukas palvelujen kokonaisuus, vanhuspalveluiden koordinointiin tarvitaan vanhustyönjohtaja, joka rekrytoidaan vuonna 2019. Palvelutarpeen arviointiin, kotiutusprosessin kehittämiseen ja moniammatillisen palvelusuunnitelman laatimiseen tarvitaan kotiutushoitaja (sairaanhoitaja), joka palkataan määräaikaaisesti vuosille 2019 ja 2020.

Palvelutarpeen arviointia kehitetään. Palvelutarpeen arviointi nivotaan hoito-, palvelu-, ja kuntoutussuunnitelman laatimiseen nykyistä paremmin. Muonioon laaditaan hoitopolku iäkkään ihmisen palveluihin sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä. Hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelma laaditaan aidosti moniammatillisena yhteistyönä ja suunnitelma on kaikkien hoitoon osallistuvien tahojen käytössä reaaliaikaisesti. Yhtenä paremman tiedonkulun edellytyksenä on yhtenäinen tietojärjestelmä. Tiedonkulkua parannetaan sosiaali- ja terveystoimen välillä sopimalla toimintatavoista. Mikäli ikääntyneellä on pitkäaikaissairaus, terveydenhuollon palvelujen tarvetta tai toimintakyvyn ongelmaa, tehdään palvelutarpeen arviointi yhdessä terveydenhuollon asiantuntijoiden, esimerkiksi hoitavan lääkärin, fysioterapeutin tai kotisairaanhoitajan kanssa. Omaiset ja läheiset pyydetään mukaan palvelutarpeen arviointiin ja asiakassuunnitelman laatimiseen.

Mikäli asiakkaalla on säännöllisen palvelun tarve tai toimintakyvyn alenemaa, tehdään asiakkaan kanssa asiakassuunnitelma, joka sisältää mm. palvelusuunnitelman, hoitosuunnitelman ja kuntoutussuunnitelman. Suunnitelmassa huomioidaan asiakkaan omat ja hänen lähipiirinsä voimavarat ja vastuut. Suunnitelman mukaisista palveluista tehdään sosiaalihuoltolain mukaiset päätökset ja hoitopäätökset kirjataan potilaskertomukseen. Vastuutyöntekijä kokoaa moniammatillisen työryhmän.

Kotipalvelulle, kotisairaanhoidolle ja tehostettuun palveluasumiseen nimitetään vastuulääkäri. Toimintatavat kirjataan, jotta ne ovat kaikilla tiedossa ja palvelu on aina samaa kaikille asiakkaille. Lääkäripalveluiden vastuuttaminen yhdelle lääkärille auttaa suunnitelmallisuudessa ja ennaltaehkäisyssä. Lääkäri laatii hoitolinjaukset ja osallistuu hoito-, palvelu-, ja kuntoutussuunnitelman laadintaan moniammatillisen työryhmän jäsenenä.

Ikääntyessä pitkäaikaissairauksien esiintyvyys lisääntyy ja elimistön kompensatiokyky eli kyky sietää lieviäkin sairauksia alenee. Muistisairauksien ja kognition aleneman todennäköisyys kasvaa iän myötä. Ikääntyneiden potilaiden hoidossa tulee hoidon tarpeen arvioinnissa ja vastaanottotilanteissa arvioida potilaan kognitio ja muu toimintakyky ja tarvittaessa varmistaa hoito-ohjeiden ymmärtäminen esimerkiksi pyytämällä omaisen mukaan vastaanotolle, antamalla ohjeet kirjallisesti ja viestittämällä ohjeet potilaan luvalla myös kotihoidolle. Toimintakyvyn aletessa sairauksien lääkehoitoa tulee sopeuttaa iän myötä. Tämän vuoksi ikääntyneillä on tärkeää pyrkiä hoidon jatkuvuuteen.

Kaikissa palveluissa kiintopiste siirretään kotona asumisen tukemiseen ja palvelutarpeen ennakointiin. Lyhytaikaishoitoa ja päivähoitoa lisätään ja hoidon sisältöä kehitetään.

Tämän suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti koko suunnitelmakauden ajan sosiaalilautakunnassa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöneuvotteluissa. Suunnitelman painopisteet otetaan talous- ja toimintasuunnittelussa huomioon. Seuraavan valmistelu aloitetaan 2020 alkupuolella.

Liitteet

Suunnitelman 2018 - 2021 tavoitteet taulukkomuodossa
Suunnitelman 2014 - 2017 tavoitteet ja seuranta taulukkomuodossa

Lähteet

lääkäiden palvelut 3.2.2017, Kuntaliitto, www.kuntaliitto.fi/asiantuntija-palvelut/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/iakkaiden-palvelut

lääkäiden pitkäaikaisen laitoshoidon perusteiden alatyöryhmän muistio 3.7.2017: lääkäiden laitoshoidon perusteet

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2017:30

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980.

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80132/06_2017_Laatusuositusjulkaisu_fi_kansilla.pdf

Muonion kunta 2014: Ikääntyneiden palveluiden järjestämissuunnitelma 2014 - 2017

Muonion sosiaalilautakunta 2016: Vanhuspalveluiden sisältö ja myöntämisen perusteet

Mäkisalo-Ropponen, M.2017: Muistiystävällisyys on myös esteettömyyttä. Muisti 4/2017.

Niemelä-Muotka, E., Sirkka, K. 2017: Sote-uudistukseen liittyvän muutosjohtamisen kehittäminen Muoniossa. Lapin Ammattikorkeakoulu. Ylempi AMK. Opinnäytetyö.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2017: Toimiva kotihoito lappiin hankeinfo, <http://www.sosiaalikallega.fi/hankeet/toimiva-kotihoito-lappiin/hankeinfo>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelma 2017-2020 (Perusterveydenhuollon yksikön ohjausryhmä 6.9.2016) Lapin sairaanhoitopiirin alueen jäsenkunnat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017: Sote- ja maakuntauudistus, <http://alueuudistus.fi/mika-on-sote-uudistus>

Liitteet

Suunnitelman 2018 – 2021 tavoitteet taulukkomuodossa

1. Ikääntyneen asumista ja elinympäristöä koskevat tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija
Ikääntyville sopiva yhdyskunta-rakenne	Ikääntyvien tarpeet otetaan huomioon maankäytön suunnittelussa.			Valtuusto
Riittävästi mukavia vuokra-asuntoja ikääntyneiden käyttöön keskustan alueella	Otetaan huomioon kunnan asuntopoliittisessa suunnittelussa	Ikääntyneiden vuokra-asuntojen määrä	Suunnittelu ja toteutus vuodesta 2018 alkaen	Kunnanhallitus, -valtuusto
Ulkoilua ja liikuntaa suosiva elinympäristö	Penkkejä keskustaja- man ja kylien alueella Ikäihmisille esteettömät palvelut.	Penkkien määrä		Tekninen toimi

2. Osallisuutta ja ennaltaehkäisyä koskevat tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija
Vanhusneuvosto osallistuu päätöksentekoon	Vanhusneuvosto kokoon- tuu säännöllisesti		Talous- ja toiminta- vuosittain	Vanhustyön ohjaaja vanhusneuvoston puheenjoh- taja Vanhusneuvoston jäsenet
	Vanhusneuvoston ko- koonpano ja tehtävät kir- jataan			Vanhusneuvoston jäsenet
	Vanhusneuvosto arvioi ikäntyneiden palvelui- den suunnitelman toteu- tumista			Vanhusneuvoston jäsenet
Virikkeellinen ja sosiaalinen arki	Toiminnanohjauksen ke- hittäminen yhteistyössä järjestöjen ja muiden toi- mijoiden kanssa	Ryhmien määrä	2018-2021	Sosiaalitoimi/Toiminnanoh- jaaja
	Toiminnanohjauksen ryh- mät kaikkiin kyliin			Sosiaalitoimi/toiminnanohjaaja

3. Palvelurakentta ja palveluita koskevat tavoitteet

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija
93–95 % asuu kotona itsenäisesti tai riittävien palveluiden turvin	Palvelut mahdollistavat kotona asumisen	Ikäryhmän prosentuaalinen osuus	Toiminta- ja talousarvio vuosittain	Valtuusto Sosiaali- ja terveystoimi
13– 14 % säännöllisen kotihoidon piirissä	Säännöllisen kotipalvelun lisääminen	Asiakkaiden prosentuaalinen osuus	Toiminta- ja talousarvio vuosittain	Valtuusto Sosiaali- ja terveystoimi
8 % saa omaishoidon-tukea	Omaishoidontuki	Ikäryhmän prosentuaalinen osuus	Toiminta- ja talousarvio vuosittain	Valtuusto Sosiaali- ja terveystoimi Vanhustyön ohjaaja
6–7 % asuu ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa	Vuodeosastolla hoitetaan vain lääketieteellisin perustein	Ikäryhmän prosentuaalinen osuus		Valtuusto Sosiaali- ja terveystoimi

1 % asuu pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa	Kotiuttamiskäytäntöjä, kotihoitoa ja lyhytaikaishoitoa kehitetään ja lisätään.			Valtuusto Sosiaali- ja terveystoimi Kotiutushoitaja(uusi määräaikainen toimi vuosille 2019 - 2020)
--	--	--	--	--

4. Henkilöstöä, johtamista ja kehittämistä koskevat tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija
Työn ja johtamisen arviointi ja kehittäminen	Perustetaan vanhustyön johtajan virka	Viran perustaminen	vuoden 2019 talousarvio	Valtuusto
	Lähiesimiehet käyvät suunnittelu- ja kehityskeskustelut vuosittain kaikkien työntekijöiden kanssa	Käydyt kehityskeskustelut		Esimiehet
Riittävä mitoitus, kotiin annettavien palveluiden kehittäminen	Riittävä henkilökunta laadukkaiden palvelujen toteuttamiseen.	Lapin taso		Valtuusto Sosiaali- ja terveystoimi Vanhustyön ohjaaja

0,66 Lapin keskiarvo tehostetussa palveluasumisessa	<p>Painottuu kotona asumisesta tukeviin palveluihin</p> <p>Tehostetussa asumispalvelussa henkilökunnan mitoitus perustuu asukkaiden hoitoisuuteen, esim. saattohoitotilanteet ja eristystilanteet huomioidaan</p>			
Innostunut, kokeileva, hyväntuulinen henkilöstö	<p>Hyvä lähiesimiestyö</p> <ul style="list-style-type: none"> - osallistaminen, - oman työn suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi, - henkilökunnan tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu, - vastuuta jaetaan 	Henkilöstökyselyn tulokset	Jatkuva	Sosiaalilautakunta, vanhustyön ohjaaja, lähiesimiehet

Suunnitelman 2014 - 2017 tavoitteet ja seuranta

Ikääntyneen asumista ja elinympäristöä koskevat tavoitteet ja seuranta

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija	Seuranta ajalta 1.12.2014 - 31.12.2017
Ikääntyville so-piva yhdyskunta-rakenne	Ikääntyvien tarpeet otetaan huomioon kaavoituksessa			Valtuusto	Ei muutosta
Riittävästi vuokra-asuntoja ikääntyneiden käyttöön keskustan alueella	Huomioidaan kunnan asuntopoliittisessa suunnittelussa	Ikääntyneiden vuokra-asuntojen määrä	Suunnittelu ja toteutus 2014 alkaen	Kunnanhallitus, valtuusto	Asuntoja ikääntyville- selvitys valmistunut. Kunnanhallitus käsitellyt 17.10.2016 ja päätti että aletaan selvittämään mahdollisuutta rakentaa asuntoja opettajien asuntolan tilalle.
Toimiva asiointiliikenne	Aikataulutus ja tiedottaminen, yhteistyö elinkeinotoimen ja sosiaalitoimen välillä	Asiointiliikenteen asiakasmäärä kasvaa	Kalenteri-vuosittain	Elinkeinotoimi	Ikääntyvillä ei ole tietoa asiointiliikenteestä. Asiakkaita 4 - 5 etelä-Muoniossa, muualla ei toimi.

Osallisuutta ja ennaltaehkäisyä koskevat tavoitteet ja seuranta

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija	Seuranta ajalta 1.12.2014 - 31.12.2017
Liikunnallisesti toimintakykyinen ikääntynyt väestö	Ikääntyvien tarpeet huomioidaan liikuntapaikkojen suunnittelussa ja toteutuksessa	TAK-arviointijärjestelmää käytetään		Sivistystoimi, liikuntapalvelut	Tak- arviointijärjestelmää ei ole otettu käyttöön.
Henkisesti vireä ikääntyminen	Kulttuuri- kirjasto- kansalaisopisto Aktiivinen järjestötoiminta			Sivistystoimi Yhdistykset, järjestöt	Lainauspalvelu kirjastossa. Yhdistykset, järjestöt, seurakunta ja muut vapaaehtoistoimijat järjestävät monipuolista toimintaa.

Vanhusneuvosto osallistuu päätöksentekoon	<p>Vanhusneuvosto kokoontuu säännöllisesti</p> <p>Vanhusneuvoston kokoonpano ja tehtävät kirjataan</p> <p>Vanhusneuvosto arvioi ikääntyneiden palveluiden suunnitelman toteutumista</p>		<p>syksy 2014</p> <p>Talous- ja toimintavuosittain</p>	<p>Vanhustyönohjaaja / vanhusneuvoston puheenjohtaja</p> <p>Kunnanhallitus</p> <p>Vanhusneuvoston jäsenet</p>	<p>Vanhusneuvosto kokoontui säännöllisesti . Tehtävät määritetty.</p> <p>Vanhusneuvosto arvioinut suunnitelman toteutumista, vanhusneuvoston edustus suunnitelmatyöryhmässä</p>
Virikkeellinen ja sosiaalinen arki	Päivätoiminnan kehittäminen yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa	Päivätoiminnan asiakasmäärä	2014 - 2017	Vanhustyönohjaaja sosiaalijohtaja	<p>Toiminnanohjaaja aloitti vuonna 2016.</p> <p>Ryhmätoimintaa kolmella kylällä; Muonio, Kerässieppi ja Kangosjärvi.</p> <p>Toiminnanohjaaja tekee yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten ja kunnan toimijoiden kanssa.</p>

--	--	--	--	--	--

Palvelurakennetta ja palveluita koskevat tavoitteet ja seuranta

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija	Seuranta ajalta 1.12 2014 - 31.12.2017
Ikääntyneet ja heidän läheisensä tietävät palveluista	<p>Palveluopas päivitetään</p> <p>Tiedottamiseen käytetään kuntatiedotetta, kunnan verkkosivuja ja Luoteis-Lapin Pidä Mielissä -palstaa</p> <p>Palveluneuvonta</p>	<p>Ajantasainen palveluopas</p> <p>Tiedottamisen onnistumista mitataan TAK-kyseilyllä</p>	Päivitys vuosittain 1/v. loppuun mennessä	<p>Vanhustyönohjaaja, sosiaalihoitaja</p> <p>Vanhustyöntekijät</p>	<p>Palveluopas päivitetty 2016.</p> <p>TAK- kyselyä ei ole tehty.</p> <p>Tiedotettu kuntatiedotteessa ja kunnan verkkosivut päivitetty.</p> <p>Tiedotettu osana arkityötä.</p>

lääks asuu ensisijaisesti omassa kodissaan tai kodinomaisessa yksikössä	Palvelut mahdollistavat kotona asumisen Säännöllisen kotipalvelun lisääminen	75-vuotta täyttäneistä 91 - 92 % asuu kotona itsenäisesti tai riittävien palveluiden turvin 75-vuotta täyttäneistä 13 - 14 % säännöllisen kotihoidon piirissä	Toiminta- ja talousarviovuosittain	Valtuusto	31.7.2017 Muoniossa 75-vuotta täyttäneistä 87,84 % asuu kotona itsenäisesti tai riittävien palveluiden turvin 31.7.2017 Muoniossa 75-vuotta täyttäneistä 11,76 % säännöllisen kotihoidon piirissä
Kotona asuminen läheisen tuella	Omaishoidontuki	75-vuotta täyttäneistä 6 - 7 % saa omaishoidontukea		Vanhustyön ohjaaja	31.7.2017 Muoniossa 75-vuotta täyttäneistä 9 % saa omaishoidontukea

<p>Palvelutarpeen määrittäminen</p>	<p>Monipuolinen toimintakyvyn arviointi yhdessä asiakkaan kanssa</p> <p>Raisoft- ohjelman käyttöönotto</p>		<p>Palvelutarpeen selvitys tehdään kuukauden sisällä yhteydenotosta</p> <p>Koulutus alkaen 2014 - käyttöönotto 2016 mennessä</p>	<p>Vanhustyönohjaaja, lähiesimiehet</p>	<p>Toteutuu</p> <p>Otettu käyttöön.</p>
<p>Vanhuspalvelulain velvoitteiden täyttäminen</p>	<p>Omavalvontasuunnitelmat</p> <p>Vastuutyöntekijä</p> <p>Odotusaikojen seuranta</p>		<p>2014 tehdään voimassa 2015 alusta</p>	<p>Vanhustyönohjaaja, lähiesimiehet</p>	<p>Tehty ja päivitetty vuonna 2017.</p> <p>Vastuutyöntekijää ei ole määritelty.</p> <p>Seurataan säännöllisesti.</p>

läkäs saa tarvitsemansa palvelut	Hoito- ja palvelusuunnitelma laaditaan moniammatillisena yhteistyönä	Ajantasainen hoito- ja palvelusuunnitelma kaikilla asiakkailla	Suunnitelmat uusille asiakkaille kuukauden kuluessa, päivitys puolivuositain tai tarvittaessa	Vanhustyöntekijät, lähiesimiehet	lääkäät saavat tarvitsemansa palvelut pääsääntöisesti Hoito- ja palvelusuunnitelmaa ei laadita moniammatillisesti. Eri lakeihin perustuvien suunnitelmien yhdistäminen yhdelle suunnitelupohjalle ei ole toteutunut
Tehostetun palveluasumisen lisääminen ja laitoshoidon vähentäminen	12- paikkaisen tehostetun asumispalveluyksikön valmistuminen	75-vuotta täyttäneistä 6-7 % asuu ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa 75-vuotta täyttäneistä 2-3 % asuu pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa	kesäkuu 2015	Kunnanhallitus	Tehostettu asumispalveluyksikkö Ojusniitty otettiin käyttöön 7/2015. 31.7.2017 Muoniossa 75-vuotta täyttäneistä 8,63 % asuu ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa 31.7.2017 Muoniossa 75-vuotta täyttäneistä 3,53 % asuu pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksessa Ikääntyneille sopivia asuntoja ei ole kuntakeskuksessa, joten vaikuttaa tehostetun palveluasumisen ja vuodeosaston käyttöön.

Palveluiden kehittäminen kerätyn palautteen perusteella	TAK- arviointijärjestelmää käytetään palautteen keräämiseen	Asiakastytyväisyys		Vanhustyönohjaaja	TAK –ohjelmaa käytetty tehostetun palveluasumisen omaiskyselyissä.
---	---	--------------------	--	-------------------	--

Henkilöstöä, johtamista ja kehittämistä koskevat tavoitteet ja seuranta taulukkomuodossa

Tavoite	Toimenpide	Mittari	Aikataulu	Vastuutoimija	Seuranta ajalta 1.12 2014 - 31.12.2017
Johtamisen rakenne ajanmukaistetaan	Vanhustyönohjaajan virkanimike muutetaan vanhuspalveluiden johtajan viraksi Marjapaikkaan ja hoivaosastolle lähiesimiehet		2015 alusta 2014 helmikuu	Sosiaalilautakunta Kunnanvaltuusto	Ei ole toteutunut. 6 / 2014 vastuuhenkilöt aloittivat tehtävässään. Kotipalveluun valittu tiimivastaava v. 2017. Tehtäväkuvaukset laadittu.

	Tehtävien kuvaukset ja roolit määritellään				
Työn ja johtamisen arviointi ja kehittäminen	Lähiesimiehet käyvät suunnittelu- ja kehityskeskustelut vuosittain kaikkien työntekijöiden kanssa Marjapaikka 30-vuotta -juhlaseminaari	Toteutuu / ei toteudu	Kesäkuu 2014	Sosiaalilautakunta ja vanhustyön henkilöstö	Toteutunut. Toteutui 6 / 2014
Koulutuksen painopisteet suosituksen mukaiset: geriatria, gerontologia, muistisairaudet, suun hoito, ravitsemus	Yksiköissä laaditaan koulutussuunnitelmat kehityskeskustelujen perusteella		Edellisen vuoden loppuun mennessä yleissuunnitelma, jota täsmennetään koulutustarjonnan perusteella	Vanhustyönohjaaja, lähiesimiehet	Viisi vanhustyöntekijää suoritti oppisopimuksella muistiohjaajakoulutuksen v. 2016 Koulutus toteutuu tarjonnan perusteella. Koulutussuunnitelmaa ei ole laadittu.

Riittävä mitoitus, kotiin annettavien palveluiden kehittäminen	Lisähenkilökunnan rekrytointi: kotipalvelu yksi työntekijä vuosittain vuoteen 2016 asti, asumispalveluyksikkö yksi työntekijä vuosina 2015 ja 2016 Rekry 2014	Työajan seuranta yksiköissä	Kevät 2014	Sosiaalilautakunta, vanhustyön ohjaaja	2015 kotipalveluun ei uutta työntekijää, 2016 kaksi. 2015 Marjapaikkaan 2 lähihoitajaa. Ojusniittyn 7/2015 0,5 laitospulainen. Ojusniittyn ja Marjapaikan vastaaville hallintoon resurssi 0,5 1/2016
Toimintakykyä ja kuntoutumista edistävä työtapa	Asenteiden muokkaaminen Toimintatavan muuttaminen		Jatkuva	Vanhustyön ohjaaja, lähiesimiehet, työntekijät	Osittain toteutunut.
Henkilökunnan tehokas ja tarkoituksenmukainen käyttö	Työnkierron mahdollistaminen			Vanhustyön ohjaaja	Työnkierto perustuu vapaaehtoisuuteen

Henkilökunnan hyvinvointi	Työnohjausta tarjotaan tarvittaessa Osa-aikaisuuksien mahdollistaminen	Sairauspoissaolojen määrä	jatkuva	Sosiaalilautakunta, vanhustyönohjaaja	Ei ole ollut esillä. Hyvistä työnohjaajista on pula. Kehittämispäivät järjestetty yksiköissä. Osa-aikaisuuksia myönnetty
---------------------------	---	---------------------------	---------	---------------------------------------	--